

MONOGRAFIA SPITALULUI VOILA

Spitalul Voila poarta numele dealului pe platoul caruia se afla amplasat. Denumirea provine de la vreun proprietar al acestor locuri si care a trait, probabil, la inceputul veacului trecut.

Formele de relief din zona Campina – Voila, cu varietatea lor de straturi argiloase, marne calcaroase, gresii etc., au atras numerosi geologi interesati sa studieze aceasta regiune subalpina.

Se cunoaste ca judetul Prahova ocupa primul loc in tara in privinta conditiilor sale naturale deosebit de favorabile. Petrol, sare, carbune, campuri fertile, dealuri impodobite cu brazii si vii, munti falnici cu ape limpezi si codri seculari care adapostesc o bogata flora si fauna etc., confera acestui judet un statut aparte intre celelalte judete ale tarii.

La randul sau, zona Campina aflata la jumatatea distantei dintre Bucuresti si Brasov, prin terasa ei foarte larga si scaldata in soare (circa 300 de zile insorite pe an), strajuita de dealuri domoale care o feresc de curenti, poate fi considerata ca privilegiata in cadrul judetului Prahova.

Altitudinea Campiniei este aproximativ de 450 m, la gara este de circa 400 m, Muscelul are 550 m, Voila se afla la o altitudine de 675 m, iar varful Cucuiatul, aflat la nord-vest de Voila, cu inaltimea sa de 826 m, domina imprejurimile.

Intr-un asemenea cadru natural, nu intamplator, au rasarit inca de la inceputurile evului mediu, numeroase asezari, atat pe firul Prahovei, cat si pe vaile adiacente.

Campina, dupa cum afirma Nicolae Iorga, exista deja in anul 1500. Numele ei provine de la negustorii brasoveni care, dupa ce parcurgeau un drum extrem de anevoios cu pripoare chinuitoare, vai adanci si prapastioase, greu de trecut, erau foarte bucurosi cand, in sfarsit, razbeau la un loc mai larg si mai luminat pe care l-au denumit « campina », adica loc neted si intins spre a-l deosebi de cararile stramte si intunecoase lasate in urma.

Prima atestare documentara a drumului Prahovei dateaza din 1422, cand domnitorul Dan al II-lea porunceva vamesilor prahoveni sa ia vama ca la Rucar, avertizand ca « cine va lua vama mai multa, acela va primi mare rau si orgie de la domnia mea ». In acelasi sens graieste un act din 1481, dat de marele vornic Cazan, prin care vamesii prahoveni erau avertizati astfel : « Sa lasati pe acei sasi din Brasov sa vina si pe Prahova si pe Teleajan, sa nu umble orice om si de acolo in coace si de aici intr-acolo », incheind cu porunca : « Iar de sasi sa va feriti sa nu le lipseasca nici un fir de par ».

De acest important drum se leaga intreaga salba de asezari omenesti care au rasarit de-a lungul Prahovei in sec. XV-XVI. Astfel, Breaza este atestata documentar in 1503, Telega e pomenita in 1562, dar inca mai inainte de 1486 incepuse exploatarea sarii la ocna respectiva. Banesti, Comarnic si Cornu sunt mentionate, pentru prima data, intr-un document din 1510.

Intre localitatile amintite mai sus, Campina s-a dezvoltat cel mai intens. Aici isi dau mana raurile Prahova si Doftana, de aceea nu intamplator tocmai aici a functionat multa vreme vama pentru drumul Prahovei.

Pana in veacul al XVII-lea punctul de vama a fost, probabil, langa Filipestii de Targ si de aici s-a mutat la Campina. In acest sens Nicolae Iorga afirma « ...la inceputul secolului al XVII-lea Campina era resedinta unui vames ». Mentinerea punctului de vama la Campina vreme de peste doua secole, se explica prin faptul ca pana la inceputul secolului al XIX-lea, se circula de la Campina la Predeal numai pe poteci laterale, caci albia Prahovei, fiind in unele locuri extrem de ingusta si strajuita de munti inalti si abrupti, nu permitea, pe atunci, sa se amenajeze vreo cale mai directa si mai aproape de firul apei. « Mandra si capricioasa, abundenta Prahova in alergarea ei invaritata, sucita ca spinarea unui sarpe, suiera in muntele care i-a deschis calea si isi face mai departe drum prin mijlocul stancilor, spinilor si pravalisurilor » noteaza Raul Perrin care a calatorit in Principate la inceputul secolului al XIX-lea.

Asadar, toate potecile laterale dinspre Brasov se inmanuncheau la Campina, unde se efectua vamuirea si trecerea marfurilor de pe cai in carute. La randul lor, negustorii care porneau dinspre Ploiesti catre Ardeal foloseau carutele numai pana la Campina, unde marfurile erau vamuite si apoi trecute pe cai, caci numai cu ajutorul cailor se putea calatori pe cararile inguste si intortocheate ale muntilor.

Dionisie Fotino consemneaza ca din Campina se deschideau spre Brasov vreo noua poteci toate la fel de anevoioase. Una din aceste poteci trecea pe la Voila – Sotrile etc... La inceputul veacului al XIX-lea, pe masura ce s-a extins comertul cu Austria, s-au intreprins lucrari tot mai ample pentru amenajarea unui drum cat mai accesibil, mai scurt, adica mai aproape de cursul Prahovei. In acest context a sporit si activitatea vamii de la Campina, care in 1833 depasea toate vamile din tara. Spre exemplu, in acel an, valoarea marfurilor vamuite la Campina, era de 10.285.568 lei, in comparatie cu Giurgiu de 2.594.000 lei, Braila de 1.935.000 lei etc.

Intrucat unii negustori, care veneau dinspre Targoviste, incepusera sa foloseasca ruta : Calinesti, Magureni, Poiana Campina, Breaza, deci erau tentati sa ocoleasca vama Campina, domnia a mutat punctul de vama, in 1834, la Breaza. In 1952, deoarece vechile poteci din munti fusesera complet

parasite, vama s-a mutat la Predeal, adica chiar la granita, unde a ramas pana in 1918 cand Transilvania s-a unit cu Romania.

Paralel cu extinderea comertului pe Valea Prahovei a evoluat si Campina care in 1663 ajunge la rangul de targ, figurand printre cele 23 de targuri si orase inscrise pe harta Tarii Romanesti intocmita si tiparita in 1700, la Pdova, de catre stolnicul Constantin Cantacuzino.

In acest cadru tot mai multi boieri si domnitori munteni isi indreapta atentia spre Campina – o zona deosebit de prielnică si cu largi perspective pentru diverse activitati economice.

Astfel in 1650 Matei Basarab a construit palatul si manastirea de la Brebu, loc ideal pentru refugiu si aparare in vremuri de restriste. Peste o jumatate de veac ambele edificii vor fi renovate de Constantin Brancoveanu. In acelasi scop Toma Cantacuzino a construit in 1960 manastirea Poiana din localitatea Poiana Campina.

Frumusetea si salbaticia acestor locuri imbinata cu fauna deosebit de bogata a codrilor seculari atrageanu tot mai multi vizitatori, atat romani cat si straini. Spre exemplu, in 1836 calatorul Stanislas Bellanger vine in mod special la Campina pentru a vana in padurile de pe vaile Prahovei si Doftanei. La randul sau Jean Vaillant, profesor la Scoala de la Sfantul Sava si simpatizant sincer al poporului roman, a calatorit, la inceputul secolului al XIX-lea, in ambele Principate si uimit de bogatiile naturale din zona Campina precum si de vigoarea si robustetea fizica si morala a localnicilor, si-a consemnat impresiile intr-o carte publicata ulterior la Paris. El noteaza, spre exemplu, ca la Campina petrolul se scoate din puturi cu galeata, asa cum se scoate, in mod obisnuit, apa si ca fiecare put da zilnic circa 100 litri petrol. A vizitat si ocna Telega pe care o descrie astfel : « are o adancime de 90 m, deschiderea la suprafata este in forma unui patrat cu latura de 2 m ; in adanc coboara zilnic 30-40 de insi iar la suprafata se afla 100 de lucratori care folosesc 80 de cai ». La iesirea din Telega, Vaillant a intalnit doua fete desculte si imbracate in portul lor popular, care scoteau apa dintr-o fantana, cantand totodata foarte duios :

« A trai fara a iubi – ma intreb ce trai o mai fi,
A iubi fara a simti – ma mir ce dragoste o fi,
A simti fara a dori – ma mir ce simtire o fi,
A dori fara a jertfi – ma mir ce dor o mai fi... »

Vaillant incheie strofa cu o idee proprie : « A dori fara a obtine, asta inseamna a nu trai ci a muri »

Asadar fetele din Campina, Telega etc. nu erau straine de poezia « A trai » scrisa de Nicolae Vacarescu (fiul lui Enachita Vacarescu), poezie recitata si cantata, probabil, in toata tara.

Calatorii straini erau gazduiti, cu larga ospitalitate, la numeroasele conace boieresti caci in 1829 locuiau in Campina nu mai putin de 15 familii boieresti. Intre aceste familii boieresti, un loc de frunte, l-a avut familia Campineanu care este mentionata ca existand in Campina inca de la inceputul veacului al XVII-lea. Astfel, un document din 1645, pomeneste de un boier Negoita Campineanu care indeplinea functia de mare comis la curtea lui Matei Basarab.

La mijlocul veacului al XIX-lea principalul proprietar al mosiei Campina era logofatul Ion Campineanu, renumit militant in revolutia din 1848. Istoricii Xenopol afirma ca Ion Campineanu a fost primul boier muntean care, inca din 1834, si-a eliberat toti robii de pe mosiile sale.

In 1845 acest boier vinde o parte din mosia sa de la Campina, Mitropoliei Tarii Romanesti, iar in 1860 vinde in intregime aceasta mosie lui Stefan Burchi. Noul proprietar, fiind in vesnice conflicte cu localnicii, vinde aceasta mosie, in 1864, lui Dimitrie Barbu Stirbei. Dispunand de imense fonduri, printul Dimitrie Barbu Stirbei cumpara in 1868, de la fratii Baicoianu, toate proprietatile lor, atat din raza Campinei, cat si padurea de la Voila, Sotrile etc., devenind principalul proprietar in zona Campina.

Boierii din familia Stirbei erau deasemenea printre boierii de frunte ai Tarii Romanesti. Prezenta acestei familii este semnalata inca din vremea lui Matei Basarab, iar in timpul lui Constantin Brancoveanu, se stie ca, un mare boier, Constantin Stirbei, ajunsese mare clucer « al saselea loc in divanul domnesc » dupa cum precizeaza cronica. La inceputul veacului al XIX-lea aceasta familie avea, probabil, urmasi numai in linie feminina, de aceea, pentru a se perpetua numele respectiv, a fost adoptat unul din fiii lui Dimitrie Bibescu si astfel Barbu Bibescu a devenit Barbu Stirbei. Tanarul Stirbei, impreuna cu Gheorghe Bibescu (un frate mai mic), au studiat la Paris unde si-au luat in 1824 licenta in drept. Ulterior, cei doi frati vor ajunge, succesiv, domnitori ai Tarii Romanesti, mai intai Gheorghe Bibescu (1842-1848) si apoi Barbu Stirbei (1849-1856).

Ambii domnitori ca buni financiari si buni gospodari intreprind ample lucrari edilitare : drumuri, poduri, manastiri, biserici, palate, parcuri etc. De numele lui Gheorghe Bibescu se leaga parcul incantator din Breaza, in mijlocul caruia a ridicat un somptuos palat, ambele existand si astazi. Aici isi petrecea Gheorghe Bibescu lunile de vara, sau la castelul de la Posada, construit tot de el.

La randul sau, Barbu Stirbei a avut o cariera politica foarte stralucita. Spre exemplu, in 1837 ajunsese mare logofat la Departamentul Dreptatii, in 1843 era sef al Trebilor din Launtru etc. A ridicat palate luxoase la Buftea, in Bucuresti etc., a amenajat gradinile Cismigiu si Cotroceni, iar in 1856,

cand si-a incheiat domnia, a lasat visteria tarii plina. Dupa 1856 a trait in Franta, revenind rareori in tara, doar atunci cand avea de rezolvat unele probleme legate de proprietatile sale. Ultima data a revenit la 14 septembrie 1866. Avea 65 de ani si era inca foarte activ, de aceea Carol I l-a invitat chiar a doua zi, adica la 15 septembrie 1866, la un dejun oficial. A murit in 1869 la Nissa.

Despre Barbu Stirbei se spune ca a avut vreo 14 copii, dar cum pe atunci unele boli (indeosebi tuberculoza) faceau mari ravagii, la partajul averii sale au ramas numai sase, si anume : Grigore, George, Dumitru, Alexandru, Alina si Feneretha (sau Fenaretha in alte scrieri). Se mai relateaza ca, pentru a-si lua partea sa, Feneretha a trebuit sa achite lui Alexandru o datorie mai veche de vreo 300 – 400 mii lei. Suparata, probabil, ca Alexandru i-a pretins si dobanda respectiva, Feneretha a platit toata suma in bancute de 50 de bani incat, pentru transportul lor, au fost necesare cateva carute. In timp ce unii dintre mostenitori au preferat mosiile lui Barbu Stirbei de la Buftea, Peris etc., Dimitrie a fost atras de zona Campina, motivele fiind lesne de inteles. Petrolul care izvora ca apa si care era tot mai cautat si tot mai pretuit, a transformat curand Campina in cel mai puternic centru petrolier al tarii, atragand nenumarati investitori romani si straini. In aceasta zona se vor planta sute de sonde, iar Societatea « Steaua Romana » aici va construi in 1906 o moderna Rafinarie, care pana in 1944 (cand a fost distrusa de bombardamentele anglo-americe) va fi considerata cea mai mare si mai moderna din Europa.

Aici la Campina, in 1905 a intrat in functiune cea mai puternica centrala electrica din tara care a permis, incepand din 1908, trecerea la iluminatul electric al orasului.

Spre sfarsitul veacului al XIX-lea s-a mai modernizat soseaua de pe Valea Prahovei, iar in 1879 a intrat in functiune linia ferata Ploiesti-Predeal. Linia ferata Bucuresti-Ploiesti intrase in functiune inca din 1872.

Intr-un asemenea cadru, nu intamplator, anumiti oameni de seama ai culturii noastre au locuit, unii temporar, altii permanent, la Campina. Cateva exemple :

Dr. C.I. Istrati (1850-1918). A fost mai intai elev la Scoala de Medicina a lui Carol Davila, iar apoi si-a continuat studiile in strainatate. Doctoratul l-a luat in 1877 cu teza « Despre departarea cadavrelor » in care pledeaza pentru incinerarea cadavrelor, in locul inhumarii obisnuite. A murit la Paris in 1918 unde, dupa propria-i dorinta, a fost incinerat. Inca de la sfarsitul veacului trecut Dr. C.I. Istrati si-a cumparat la Campina un teren intins pe malul stang al Prahovei unde, personal, a plantat diverse soiuri de pomi si copaci, unii dintre ei dainuind si astazi. In mijlocul acestui parc

imens a ridicat o casa modesta, dar destul de spatioasa, pentru a-i gazdui pe amicii sai din Bucuresti, care-l vizitau indeosebi vara, cum erau : Mina Minovici, Petru Poni, Gheorghe Titeica, Anghel Saligny, Barbu Stefanescu Delavrancea, Duiliu Zamfirescu, Nicu Gane, Nicolae Petrascu si altii.

Nicolae Grigorescu (1838-1907). Atras de peisajele prahovene, marele pictor a locuit la inceput la Posada in lunile de vara, dar la indicatia Dr. C.I. Istrati, a renuntat la Posada, cu aerul ei prea tare si prea racoros, preferand blanda frumuseti a Campinii si a imprejurimilor sale. Intre 1890 si 1904 a locuit, in lunile de vara, in diverse case modeste din Campina care astazi, nu se mai pastreaza. O scrisoare din 20 august 1897 expediata din Focsani, dezvaluie in acest sens, urmatoarele : « Te rog sa-mi raspunzi – cere generalul Zamfir – daca resezi tot in Campina, pe timpul verii, si in Batiste pe iarna. »

In 1903 N. Grigorescu s-a decis sa-si ridice la Campina o casa proprie, confortabila si spatioasa, iar in acest sens vesteste pe Vlahuta : « Iubite amice, vino luni 31 mai curent sa batem tarusii pentru temelia bordeiului meu ... ia si pe Delavrancea daca se poate ». Casa a fost terminata in 1904 si aici va locui marele artist pana la sfarsitul vietii sale, petrecut in 1907.

Desi aveau case apropiate, Grigorescu si Hasdeu nu se aflau in relatii cordiale. Probabil Hasdeu i-a solicitat vreun tablou iar pictorul, cu firea sa extrem de independenta, a refuzat. Artistul picta, in genere, dupa gustul si placerile sale preferand chipuri de tarani, ciobani, tiganci etc., refuzand deseori comenzile celor de sus. Se stie ca pentru tabloul « Atacul de la Smardan » a primit numai 200 de galbeni, ca in tablou nu apare niciun ofiter. « Te rog sa-mi spui – il intreba generalul Zamfir in scrisoarea amintita mai sus – la ce mai lucrezi si ce ai mai lucrat de la Expozitie incoace. Aveai o comanda de la Banca Nationala si alta de la rege ; vei fi gasit timpul, cel putin pe a doua s-o sfarsesti, ca sa te manifestezi si tu odata in viata ?... Adica iti fac un fel de interogatoriu, ca la vinovati, caci vinovat ai fost toata viata ta, de n-ai stiut sa-ti indoi grumajii la dorintele societatii noastre. » In acest context este concludent faptul ca portretul Iuliei Hasdeu a fost executat nu de Grigorescu, ci de Sava Hentia.

Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838-1907). In 1888 s-a stins din viata, in mod prematur, Iulia Hasdeu. Desi abia implinise 19 ani, devenise totusi destul de celebra in lumea literelor. Absolventa a Universitatii Sorbona, publicase inca din anii liceului numeroase poezii, atat in limba romana, cat si in franceza, dovedind un talent cu totul exceptional.

Indurerat de pierderea fiicei sale, scriitorul s-a retras la Campina unde si-a construit, dupa propriul proiect, un castel, in anii 1893-1896, in vecinatatea casei Dr. C.I. Istrati. Aici va locui Hasdeu pana in 1907 cand

moartea, pe care o invoca adesea in ultimii ani ai singuratatii sale, s-a indurat sa-l treaca ... dincolo. Ultima sa dorinta a fost sa fie inmormantat in cavoul pe care il construise in cimitirul Serban Voda, unde se afla si mormantul fiicei sale si al sotiei sale, decedata in 1902. Intrucat marele carturar nu lasase o suma suficienta pentru inmormantarea sa, C.I. Istrati a apelat mai intai la Spiru Haret (Ministrul Instructiunii Publice), care i-a raspuns cu destula tristete : « Ce bani, de unde bani ?! ». S-a adresat atunci primului ministru, Dimitrie A. Sturdza, care isi manifestase deseori o anumita ostilitate fata de activitatea lui Hasdeu. Cu mare retinere D.A.Sturdza a acordat o suma modesta, insotind-o cu rezolutia pusa pe cererea Primariei din Campina, si care graia astfel : “Nedemn de inmormantare nationala...Am dat de la Afacerile Streine, dupa insistenta profesorului Istrati, doua mii de lei, unicamente pentru ca a fost membru al Academiei, unul dintre cei mai nedemni si mai nerusinati...etc.”.

Multe acuzatii planau asupra lui Hasdeu dar probabil cea mai grava era ca a folosit sume mari de la stat pentru interesele lui, personale, si nu pentru tara. Spre exemplu, a primit fonduri importante pentru a termina dictionarul sau, dar n-a depasit litera B.

Acest gigant al culturii noastre a avut parte de o inmormantare foarte modesta. In ziua de 27 august 1907 trupul sau a fost transportat cu trenul spre Bucuresti. Din Gara de Nord sicriul a fost pus intr-un car tras de patru cai, fiind insotit numai de vreo zece persoane, intre care : Vlahuta, D. Onciu, S. Mehedinti si altii.

Nu numai Grigorescu ci si alti pictori au fost atrasi de peisajele Prahovei si ale Doftanei. Astfel se stie ca prin 1908 se stabilise la Brebu cunoscutul pictor **Stefan Luchian**. « Am inchiriat trei odai si o bucatarie chiar in curtea Manastirii, unde am lucrat cu atata dragoste cum nu-mi aduc aminte sa fi lucrat vreodata » afirma pictorul intr-una din scrisorile sale. Aici a pictat el peisaje de pe Valea Doftanei, Fantana si Clopotnita Manastirii din Brebu etc.

Mult mai bogata prin aceste locuri a fost activitatea lui **Sava Hentia** care la un moment dat si-a cumparat chiar o casa la Brebu. Dintre tablourile pictate de el aici amintim : Targ la Brebu, Doi ciobanasi, Peisaj din Brebu, Peisaj din Campina, Cheile Doftanei etc. S-a bucurat de o atentie deosebita din partea printului Dimitrie B. Stirbei care i-a comandat mai multe lucrari cum sunt : pictura bisericii din Sotriile (biserica ridicata in 1886 de catre Dimitrie B. Stirbei), o serie de icoane etc. Unele din aceste icoane s-au pierdut, altele au ajuns la Biserica de la Lac din Campina. Personal am vazut in 1967 vreo douasprezece icoane pictate de Sava Hentia, pe care le pastra cu mare grija regretatul preot Grigorescu. Intr-una din aceste icoane

era infatisat insusi printul Dimitrie B. Stirbei ajuns in pragul batranetii. Pictura este intitulata « Sfantul Lazar primind sfanta impartasanie », in rolul sfantului Lazar fiind , asa cum s-a spus, insusi printul Dimitrie B. Stirbei.

In concluzie, intr-un cadru natural, geografic, economic, istoric, cultural etc. a hotarat Dimitrie B. Stirbei sa se stabileasca si inzestrat cu un deosebit simt pragmatic, a cautat sa valorifice la maximum mosia sa foarte neomogena in privinta reliefului.

Astfel pe platoul Voila a plantat o padure imensa cu tei care avea, la inceputul verii, o ambianta de vis. In mijlocul unui parc care cuprindea diverse soiuri de copaci, indeosebi brazi, s-a ridicat in anii 1868-1870 un castel impunator care, cu unele renovari, exista si astazi. Data constructiei Castelului este aproximativa ; a inceput, desigur, in 1868 adica dupa ce Dimitrie B. Stirbei a cumparat aceste locuri de la fratii Baicoianu. Terenurile in panta au fost plantate cu diverse soiuri de pomi, s-a organizat o ferma zootehnica, una apicola, s-a construit o caramidarie, o velnita pentru alcool etc.

In centrul orasului Campina, printul Stirbei stapanea diverse imobile unde putea oferi oricand gazduire diverselor personalitati politice. Intreaga avere a revenit fiicei sale casatorita cu contele de Blanc.

A fost un print Napoleon la Voila ?

A circulat si probabil mai circula inca o versiune potrivit careia, la inceputul secolului al XIX-lea , fiul lui Napoleon I (1769-1821) si al arhiducesei Maria Luiza (1791-1847), anume Francois Charles Joseph (1811-1832) supranumit si regele Romei, ar fi fost gazduit temporar la Castelul Voila. Aceasta versiune, preluata de personalul fostului Preventoriu Voila de la batranii care au lucrat pe mosia Matrhei de Blanc, n-are niciun temei serios. Se stie ca dupa caderea lui Napoleon I in 1815, imparatesa Maria Luiza s-a recasatorit de vreo doua ori, iar copilul a primit titlul « Duce de Reichstadt » fiind incredintat bunicului, adica Francisc al II-lea, imparatul Austriei (1768-1835). Copilul a fost crescut intr-un climat extrem de sever, stingandu-se din viata la numai 21 de ani. Totusi se poate admite ipoteza ca un alt print Napoleon, intr-un alt context si intr-o alta epoca, a vizitat Voila.

Spre exemplu, se stie ca dupa detronarea lui Cuza, la 11 februarie 1866, a fost intronat printul Carol de Hohenzollern. Napoleon al III-lea, imparatul Frantei in acei ani, vedea insa cu ochi foarte rai un principe prusac la Bucuresti, de aceea a trimis, spre informare, pe varul sau Jerome Napoleon care, in drumul sau spre Istanbul, trebuia sa stea cateva zile in Bucuresti pentru a se documenta la fata locului. Asadar, Jerome Napoleon a plecat din Paris la inceputul anului 1868, s-a oprit la Berlin cateva zile, apoi a petrecut alte cateva zile la Viena de unde a luat vaporul spre Romania. A

ajuns la Giurgiu la mijlocul lunii iunie 1868. Aici autoritatile locale i-au facut o primire foarte calduroasa, dupa care i-au pus la dispozitie postalionul spre Bucuresti. In acelasi an Carol I voia sa se casatoreasca cu printesa Elisabeta din Germania si in acest scop a demarat lucrarile pentru prima cale ferata din Romania, anume Bucuresti-Giurgiu. Printesa trebuia sa vina cu vaporul pana la Giurgiu si de aici, in loc de postalion, urma sa calatoreasca cu trenul spre Bucuresti. Printul Jerome Napoleon, vazand ca se luca cu mare zor la aceasta cale ferata si uimit de viteza postalionului, a exclamat : « Cu asemenea cai, la ce va mai trebuie cai ferate ? »

Printul Jerome a avut o convorbire oficiala cu domnitorul Carol I si apoi a vrut sa discute si cu unii lideri politici. Fata de guvernanti (adica cei care l-au detronat pe Cuza) s-a aratat destul de rezervat, in schimb, a discutat intr-o ambianta amabila cu alti politicieni, intre care si cu George Stirbei, fiul cel mai mare al fostului domnitor Barbu Stirbei.

In acest sens, o scrisoare din 20 iunie 1868 dezvaluie urmatoarele : « Printul Napoleon a vizitat Bucurestiul, unde a stat 36 de ore. A fost primit cu mare entuziasm de romani. Guvernantii l-au primit insa cu raceala iar seara s-a observat ca, in timp ce tot orasul iluminase, numai casa Bratianului nu era luminata. La randul sau printul a fost foarte rece catre guvern... n-a voit sa primeasca pe Rosetti, care ceruse audienta, a primit insa in audienta particulara pe George Stirbei, Cezar Boliac si pe Mihail Kogalniceanu ». Probabil cu acest prilej George Stirbei l-a invitat pe Jerome Napoleon la o vanatoare in padurea de la Voila unde, de curand, devenise proprietar fratele sau adica Dimitrie B. Stirbei. Asa cum s-a aratat mai sus, o asemenea ipoteza ar putea fi admisa. Printul Jerome Napoleon era var cu Napoleon al III-lea. A fost gazduit, probabil, la una din casele lui Dimitrie B. Stirbei din Campina, sau la vreo cabana de vanatoare in padurea de la Voila, caci Castelul propriu-zis se afla in plina constructie.

Castelul Voila a fost construit intr-un stil eclectic – se apropie de castelul de la Posada. Imbina elemente din stilul Renasterii tarzii cu forme neoclasice. Unele linii ascutite, ferestre mici, scari interioare foarte inguste se impletesc cu forme dreptunghiulare, usi si ferestre mari, inalte, coloane de lemn frumos sculptate, arcade etc. etc. Esteticul prevaleaza asupra stilului. Castelul dispunea de un mobilier luxos, tablouri de mare valoare etc. Spre exemplu, in 1943, la Voila exista un tablou de o marime neobisnuita intitulat « Parada la Palatul principelui Barbu Stirbei in 1854 » si este descris astfel : « In prim plan este infatisata vizita pe care maresalul austriac Coronini cu staful lui o face domnitorului. O companie austriaca inclina drapelul inaintea lui Barbu Stirbei, care e inconjurat de ministrii sai. Din pragul usii privesc fetele lui : Elena, Larisch, Alina, Fenaretha, Eliza. Doamna Safta (sotia lui

B. Stirbei) se afla intr-o careta (trasura) trasa de sase cai. In plan indepartat se vad orasenii, copii si altii, veniti sa vada aceasta parada. »

In 1943 inca se mai pastra careta din tablou intr-un sopron la palatul lui B. Stirbei din Buftea.

In anul urmator, adica in 1944, au navalit rusii, care au devastat totul. La Voila, spre exemplu, au vrut sa ia si faianta de la baia din pavilionul administratiei, dar au renuntat vazand ca nu se putea dezlipi.

Pentru a ilustra bunurile care au existat candva la conacul boieresc de la Voila, vom reda continutul sumar dintr-un proces verbal incheiat in 1929.

Procesul verbal de expropriere din 27 februarie 1929 cuprinde printre altele, un inventar al bunurilor gasite la conacul boieresc de la Voila, bunuri preluate de Ministerul Agriculturii, care va organiza, ulterior, o « Ferma agricola model ».

Din acest Proces Verbal reiese ca pe langa Castelul propriu-zis (Curtea boiereasca numita in actul respectiv) erau urmatoarele :

- cladirea administratiei Castelului ;
- cladirea administratiei Fermei ;
- locuinta casierului contabil (ulterior va fi incendiata) ;
- poarta masiva de stejar in stil romanesc, cu streasina ;
- mobilier interior : doua dulapuri pentru arhiva, doua birouri, o banca de brad, un pupitru ;
- locuinta pentru logofeti (secretariat) ;
- spalatorie pentru rufe ;
- sopronul pentru uscat rufe ;
- povarna ;
- butoaie ;
- tocitori ;
- porumbarul ;
- bordei pentru sfecla ;
- magazia pentru mangal ;
- caramidaria ;
- puturi de piatra (cu pompe care nu functionau) ;
- o gradina (prisaca) cu stupi ;
- trei grajduri pentru cai, boi si vaci ;
- o sanie, saca, centrifuga pentru miere.

Exproprierea mosiei lui Dimitrie B. Stirbei

Prima expropriere s-a facut dupa primul razboi mondial in baza legii nr.8697/1918 care se referea la posesorii straini. Situatiia era foarte dificila pentru Martha de Blanc, caci locuia la Viena impreuna cu fiii ei Josefina si Hans. Aici a primit, in mod regulat, pana in 1918, arenda trimisa din tara de catre arendasul mosiei sale din Campina. Josefina s-a casatorit cu contele Thun Hohenstein. Pentru ca toti devenisera cetateni austrieci si locuiau intr-o tara care a purtat razboi contra Romaniei si care ne datora importante despagubiri, Comisia centrala de impropietarire a propus, initial, sa se exproprieze aceasta mosie in intregime, fara despagubire pentru proprietar. In aceasta situatie Martha de Blanc a venit in 1919 in tara si prin numeroase demersuri, memorii, interventii etc. a reusit sa-si pastreze o parte din mosia sa, iar pentru suprafata expropriata sa fie despagubita astfel : 250 lei/ha pasune si 2000 lei/ha pentru terenurile din camp si livada, aceste preturi fiind minime. La staruintele campinenilor, ca vor sa infiinteze un liceu dar n-au localul necesar, Martha de Blanc a donat casa din Campina impreuna cu terenul aferent de circa un hectar, punand doua conditii :

1. Sa se numeasca « Liceul Dimitrie Barbu Stirbei » ;
2. Sa pastreze mai departe in proprietatea sa : Castelul de la Voila cu o suprafata de noua hectare in jurul sau, Parcul, un sfert din Livada si Ferma.

Momentan, autoritatile au acceptat aceste conditii dar, ulterior, le vor incalca.

Contesa a purtat asemenea tratative pana prin 1925 cand a decedat. Un memoriu din 1926 se referea, spre exemplu, la « defuncta Martha Stirbei» deci in acel an contesa nu mai era in viata. Procesul pentru aceasta mosie va fi purtat in continuare de catre fiii ei, caci Ministrul Agriculturii a preluat intreaga ferma de la Voila, organizand-o ca « Ferma model ».

In anii 1940-1944 la Castelul Voila a fost instalata o unitate germana care avea misiunea de a organiza apararea antiaeriana a Campiniei. In acest scop nemtii au construit baraci care, in fapt, exista si astazi. Dealul Voila era impanzit de tot felul de baterii antiaeriene incat, se spune, ca nici Berlinul nu dispunea de o aparare antiaeriana atat de puternica. Explicatia e simpla : trebuiau pazite cu orice pret sutele de sonde precum si Rafinaria din Campina care, asa cum s-a spus, era cea mai mare rafinarie din Europa.

Pe langa unitatile germane, pe Dealul Voila, erau numeroase unitati romanesti, fortele fiind aproximativ egale. Dupa rasturnarea guvernului Antonescu, la 23 august 1944, pericolul ca germanii vor incendia totul in retragerea lor era foarte mare. Acest pericol a fost evitat datorita unor

militari romani veniti in toiul noptii de 24-25 august 1944 de la Moreni. Informatia provine de la un cetatean turc Osman Abibula domiciliat in Techirghiol. El era militar pe atunci, in etate de 22 ani, repartizat la o baterie romana pe Dealul Voila. El mi-a relatat ca in noaptea de 24-25 august au venit de la Moreni un ofiter si doi ostasi romani cu stirea ca nemtii din zona Moreni au reusit sa dezarmeze trupele romanesti de acolo si ca a doua zi, adica la 25 august, vor veni sa intareasca dispozitivul german din Campina pentru a dezarma si unitatile romanesti de aici. Apoi, urmau sa distruga tot orasul inclusiv Castelul Voila. In cel mai strict secret au fost instiintati toti ofiterii romani din zona Campina care, inca din zorii zilei de 25 august 1944, au atacat prin surprindere, reusind sa dezarmeze toate unitatile germane din zona Campina. Astfel, a fost salvat orasul cu intreprinderile sale, inclusiv Castelul Voila, de la o distrugere iminenta.

Dupa instaurarea regimului comunist, la 6 martie 1945, atat Castelul cat si Ferma de la Voila au fost preluate de catre Comitetul Central al Partidului Comunist care va organiza un Preventoriu cu o destinatie speciala. Aici erau internati indeosebi copii care apartineau nomenclurii comuniste.

Curand dupa instalarea lui Nicolae Ceausescu la carma tarii s-a pus in discutie si situatia Preventoriului de la Voila, mai ales ca postul de radio Europa Libera, prin cateva emisiuni succesive, dezvaluise regimul privilegiat de care se bucurau, in genere, fiii nomencluristilor.

Pe de alta parte, lui Ceausescu nu-i convenea sa se comenteze ca fiii activistilor politici au probleme cu sanatatea fizica si psihica si in consecinta s-a decis desfiintarea acestui Preventoriu.

Deoarece nu se stabilise, in prealabil, destinatia localului au intrat in competitie trei institutii si anume : Ministerul Agriculturii (care il avusese in posesie intre anii 1920-1945), Ministerul Turismului (care intre timp preluase si palatul lui Bibescu din Breaza) si Ministerul Sanatatii. In cele din urma disputa a fost castigata de Ministerul Sanatatii, care la 1 martie 1971 a decis infiintarea Spitalului de Psihiatrie Voila. Ca director a fost numit Dr. medic primar Petre Valeriu care, cu competenta profesionala notorie, a condus acest spital pana in 1977 cand a plecat, prin concurs, la Spitalul Schuller din Ploiesti.

In perioada respectiva s-au intreprins ample lucrari de renovare a retelei de apa, de canalizare, s-au compartimentat unele pavilioane etc. capacitatea spitalului sporind la 370 paturi.

Cutremurul din martie 1977 a afectat foarte grav structura Castelului care deja era atacat de o ciuperca greu de combatut. Prin stradania noului Director Ara Kerestegian s-au obtinut fondurile necesare pentru refacerea Castelului in forma sa initiala. In demersurile sale Dr. Ara Kerestegian a

invocat, ca argument principal, valoarea istorica a Castelului, indeosebi faptul ca in salonul spatios de la parter s-a desfasurat, in iunie 1948, Consfatuirea organizata de Biroul Informativ al Partidelor Comuniste (organism creat dupa dizolvarea Internationalei a III-a in 1943) in cadrul careia s-a discutat « pozitia sectorista a Partidului Comunistilor din Iugoslavia in frunte cu Josip Broz Tito ».

Evenimentul a produs o mare surpriza deoarece nu trecuse nici sase luni de la vizita lui Tito in Romania, unde guvernul roman i-a organizat o primire triumfala.

Acea vizita a avut loc in zilele de 17-19 decembrie 1947. La adunarea festiva, tinuta in Piata Victoriei, au participat peste 750 de mii de oameni, unii erau din Bucuresti, altii au fost adusi din provincie. Au luat cuvantul Tito, Dej si Groza, laudele si osanalele fiind reciproce. Probabil Tito a venit in Romania pentru a se informa daca poate conta pe liderii comunisti romani, intr-o eventuala ruptura de Moscova, mai ales ca regele Mihai era inca seful statului roman. Numai astfel s-ar putea explica contrastul dintre laudele din decembrie 1947 si criticile aspre din iunie 1948.

Mai inainte de Consfatuirea din Romania se stie ca a avut loc la Varsovia o Conferinta a ministrilor de externe din blocul socialist in ziua de 24 iunie 1948. Din Romania a participat Ana Pauker, din Albania Euser Hodja care era si ministru de externe. Din Iugoslavia a participat ministrul V. Simici care a trebuit sa explice ce inseamna pozitia tot mai independenta preconizata de conducerea acestei tari. Raspunsul l-a nemulțumit profund pe Molotov care a condus sedinta si astfel Stalin a decis sa se organizeze o conferinta la nivelul cel mai inalt, in cea mai mare graba, adica la 28 iunie in Romania. A fost invitat si Tito, nu pentru a fi criticat ci pentru a fi arestat. Tito, prudent, a refuzat invitatia, ba chiar mai mult, n-a permis lui Euser Hodja sa treaca prin Iugoslavia si astfel delegatia albaneza, foarte docila Moscovei, a absentat la aceasta consfatuire.

Pentru a discuta in deplina liniste si siguranta, mai ales ca venise delegati la cel mai inalt nivel, a fost ales ca loc pentru sedinta, tocmai salonul mare de la parterul Castelului de la Voila.

Delegatiile :

Bulgaria : Traicio Kostov (peste cativa ani va fi executat ca tradator), V. Cervenkov.

Romania : Gheorghe Gheorghiu Dej, Ana Pauker, Vasile Luca.

Ungaria : Mathias Rakosi, M. Farcas, E. Gero.

Polonia : I. Berman, A. Zavadski.

Cehoslovacia : R. Slanski (ulterior va fi executat ca tradator), V. Sirok, B. Geminder.

Franta : Jacques Duclos, E. Fajon.

Italia : Palmiro Tagliatti, P. Secchia.

U.R.S.S. : A. Jelanov, G. Malenkov, M. Suslov.

Se observa ca delegatiile cuprind, in genere, doi sau trei membri, acest lucru a fost decis de insusi Stalin care a tinut ca la aceasta intalnire sa fie prezenti, in primul rand, cei care au trait in exil in U.R.S.S. in anii 1924-1944 pe care Stalin ii cunostea foarte bine. In acest sens trebuie precizat ca delegatii francezi si italieni au venit din Rusia unde traiau tot ca refugiati politici.

Se constata ca din delegatia rusa facea parte G. Malenkov, un colaborator apropiat al lui Stalin care, dupa moartea lui Stalin in martie 1953, va prelua functia suprema la Kremlin.

Versiunea ca la Consfatuirea de la Voila ar fi participat insusi Stalin este total falsa. Stalin n-a iesit din Rusia decat in 1943, cand s-a dus la Teheran (unde se gaseau deja trupe sovietice) si in 1945 cand a participat la Conferinta de la Postdam.

Cealalta versiune ca la Consfatuirea de la Voila ar fi fost dublura lui Stalin, este discutabila. Spre exemplu, ar putea fi admisa in contextul urmator : Tito primise deja o invitatie in termeni foarte amicali, iar Consfatuirea nu s-a organizat la Moscova, pentru a-l speria ca « este chemat la ordine », ci in Romania, tara care in acel timp avea relatii excelente cu Iugoslavia. Deci, daca Tito venea in Romania, intra in joc dublura lui Stalin care dupa ce i-ar fi administrat o critica foarte dura, l-ar fi trimis inapoi la Belgrad, in sicriu, asa cum se va petrece, in 1949 cu Gh. Dimitrov, liderul comunistilor bulgari. Dar liderul iugoslav, cu numai cinci clase primare si doua de liceu, era destul de abil. Petrecuse in Rusia mai mult de 20 de ani (1918-1940) si era la curent cu toate metodele si manevrele lui Stalin. In consecinta a refuzat invitatia si in acest context dublura lui Stalin a trecut in anonim ca nu-si mai avea rostul. Dovada ca in comunicatul oficial din 1 iulie 1948, Stalin nu figureaza ca participant.

In Rezolutia Consfatuirii, Tito este criticat destul de bland, i se dau mai de graba sfaturi si este denumit inca « tovaras ». Se spera probabil ca liderul iugoslav se va indrepta, va reveni in blocul comunist pentru ca la primul prilej sa fie lichidat, caci Stalin nu admitea iertari. Dar Tito a ramas ferm pe pozitia sa, de aceea relatiile s-au ascutit la maximum, atat pe linie de partid cat si pe linie de stat.

Situatia s-a normalizat abia dupa 1956 cand Hruscirov a trecut la demolarea cultului personalitatii lui Stalin, dezvaluind toate crimele lui.

In 1972, Tito si-a serbat a 80-a aniversare. Cu acest prilej cativa cineasti iugoslavi au venit la Voila si au filmat salonul de la parter al

Castelului, unde a avut loc sedinta susamintita in scopul realizarii unui film despre viata si activitatea liderului iugoslav (1892-1980).

Istoria a demonstrat ca si Tito a comis grave erori in perioada guvernarii sale. A condus dictatorial, neacordand nicio atentie numeroaselor conflicte care mocneau in interior. Croat de origine, i-a favorizat pe croati, largind spectrul acestor nemulumiri. Tragedia Iugoslaviei de azi i se datoreaza in mare masura.

Spitalul de Psihiatrie Voila cuprinde in prezent sase sectii de adulti si doua de copii. Sectia de adulti dispune de 16 pavilioane si 3 baraci cu o capacitate de 465 paturi. Castelul propriu-zis are 11 camere cu o capacitate de 75 paturi.

Sectia de copii functioneaza in « Livada » unde s-au construit pavilioane moderne cu o capacitate de 135 de paturi. Ergoterapia se foloseste cu rezultate excelente, atat la sectia de copii, cat si la sectia de adulti.

Asistenta sanitara este asigurata de medici psihiatri si cadre medii medicale.

La Spitalul Voila lucreaza numerosi salariati. Medicii acestui spital desfasoara, pe langa munca lor zilnica de ingrijire atenta si competenta a pacientilor, si o sustinuta activitate de cercetare, sunt la curent cu noutatile din lumea medicala, concep si publica diverse lucrari de specialitate, participa la diferite sesiuni stiintifice etc. Spre exemplu, se stie ca in 1976, din initiativa personalului medical de la Voila in frunte cu Dr. Petre Valeriu-directorul acestei unitati, s-a organizat la Voila o importanta sesiune de comunicari stiintifice la care au participat medici din Bucuresti, Iasi, Timisoara etc., lucrarile fiind conduse de prof. univ. Panfil Eduard din Timisoara.

In cadrul spitalului functioneaza un laborator de analize medicale, farmacie, cabinete de radiologie, interne etc.

Spitalul dispune de o sera, ferma zootehnica, un bloc alimentar modern, doua sali de mese, o sala mare de club, biblioteca, statie de radio etc.

Un parc imens cu mese pentru tenis, teren de volei, nenumarate alei pentru plimbari etc., ofera conditii optime pentru refacerea sanatatii bolnavilor.

Profesor PALAGHITA ALEXANDRU